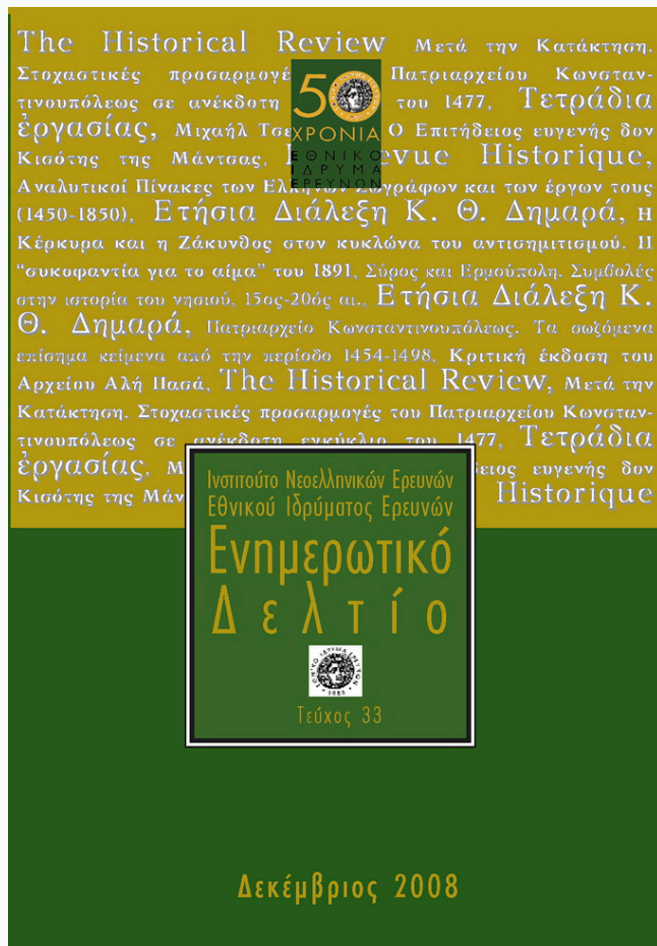

Ενημερωτικό Δελτίο

Τόμ. 33 (2008)

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΝΕ

doi: [10.12681/news.288](https://doi.org/10.12681/news.288)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΝΕ. (2009). *Ενημερωτικό Δελτίο*, 33, 6–29. <https://doi.org/10.12681/news.288>

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΝΕ

Βασίλης Παναγιωτόπουλος,
με τη συνεργασία των Δημήτρη Δημητρόπουλου και Παναγιώτη Μικαηλάρη,
Αρχείο Αλή πασά Συλλογής Ι. Χώτζη Γενναδείου Βιβλιοθήκης της Αμερικανικής
Σχολής Αθηνών. Έκδοση - Σχολιασμός - Ευρετήρια,
τ. Α΄, 1747-1808, Αθήνα 2007, 809 σελ.,
τ. Β΄, 1809-1817, Αθήνα 2007, 923 σελ.,
τ. Γ΄, 1818-1821, Αθήνα 2007, 709 σελ.,
τ. Δ΄, Εισαγωγή - Ευρετήρια - Γλωσσάρι,
ΙΝΕ/ΙΕΙΕ-95, Αθήνα 2008.

● Αλή πασάς Τεπελενλής, πασάς των Ιωαννίνων (c. 1750-1822) αποτελεί μια αμφιλεγόμενη αλλά αναμφισβήτητα κυρίαρχη φυσιογνωμία της νέας Ελληνικής Ιστορίας. Το μυθικό αυτό πρόσωπο παρουσιάζει ανάλογο ενδιαφέρον τόσο για την ιστορία της φθίνουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας όσο και ειδικότερα για την αναδυόμενη εθνική ιστορία της Αλβανίας. Η τελευταία, μέσω της ανάδειξης Αλβανών πασάδων στα πασαλίκια της ευρύτερης περιοχής Αλβανίας και Ηπείρου βλέπει την αναβάθμιση της Αλβανικής παρουσίας στο οθωμανικό σύστημα διοίκησης και ιδιαίτερα στο πρόσωπο και τις δράσεις του Αλή πασά, πρόδρομες μορφές Αλβανικής εθνικής αφύπνισης.

Η γειτονία του πασαλικίου των Ιωαννίνων με τα διεθνοποιημένα Επτάνησα που στα χρόνια του Αλή πασά είδαν να εναλλάσσονται τέσσερις ξένες κυριαρχίες (Βενετική, Γαλλική, Ρωσική, Αγγλική) και τη φιλοδοξία του να αναδειχτεί σε ένα ιδιότυπο τοπικό ηγεμόνα, έδωσαν αφορμή σε μια εντυπωσιακή σειρά ξένων συγγραφέων, της εποχής του αλλά και μεταγενέστερων, να ασχοληθούν με τη διακυβέρνηση και το πρόσωπό του και να μας αφήσουν σπουδαίες πληροφορίες, θετικές για κάποια επιτεύγματα και αρνητικές για τη βάρβαρη συμπεριφορά και τα εγκλήματά του. Μερικά δημοσιευμένα έγγραφα που ο ίδιος έχει στείλει σε τρίτους, προέρχονται από διπλωματικές πηγές, δεν διαψεύδουν την αντιφατική εικόνα που ξεπηδάει μέσα από τις μαρτυρίες των αφηγηματικών έργων.

Ωστόσο έλλειπε ως τώρα η μεγάλη αυθεντική πηγή πληροφοριών που θα επιβεβαίωνε ή θα διέψευδε την επικρατούσα –ευρωπαϊκή και ελληνική– αντίληψη για το άτομο και τις πράξεις του, δηλαδή το προσωπικό του αρχείο.

Αυτό το προσωπικό αρχείο του Αλή πασά, ή καλύτερα, το τμήμα του που έχει διασωθεί μέσα από δαιδαλώδεις και εν μέρει ανεξιχνίαστες συνθήκες, φυλάσσεται σήμερα στη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη Αθηνών (1.500 περίπου έγγραφα) και δημοσιοποιείται στο σύνολό του μέσα από την παρούσα έκδοση. Με την πιστή μεταγραφή των εγγράφων, τον συστηματικό υπομνηματισμό και την παροχή κάθε δυνατής βοήθειας προς τον αναγνώστη (ευρετήρια, γλωσσάρια κ.ά.), διευκολύνεται η κατανόηση της λειτουργίας ενός πρωτόγονου ή ηγεμονικού συστήματος και μιας δυσνόητης γραφειοκρατίας που το συνοδεύει. Η ελληνική ιστοριογραφία για τον Αλή πασά και την εποχή του, αποκτά τώρα ένα νέο ισχυρό πυλώνα και ταυτόχρονα μία νέα βάση ελέγχου και διασταύρωσης των αφηγηματικών πηγών –ουσιαστικά τα πλεονεκτήματα ενός νέου φωτισμού σε μια από τις σπουδαιότερες ζώνες, στον χώρο και στον χρόνο της νέας Ελληνικής Ιστορίας.

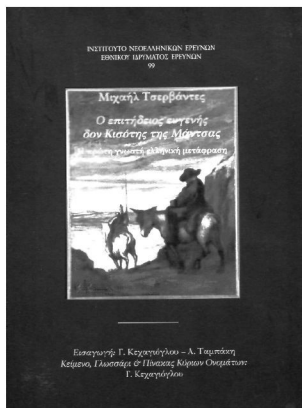
Μιχαήλ Τσερβάντες, *Ο επιτήδειος ευγενής don Κισότης της Μάντσας. Η πρώτη γνωστή ελληνική μετάφραση έργου του Cervantes (τρίτη δεκαετία του 18ου αιώνα);*

Εισαγωγή: Γ. Κεχαγιόγλου - Α. Ταμπάκη. Κείμενο, Γλωσσάρι & Πίνακας κύριων ονομάτων: Γιώργος Κεχαγιόγλου,

**σειρά: "Πηγές της Νεοελληνικής Γραμματείας και Ιστορίας"-I,
INE/IEIE-99, Αθήνα 2007, σσ. *158+814+28 εικ. χ.α.**

Σημαντικό τεκμήριο για την προσέγγιση των ανεξερεύνητων γραμματειακών εκφάνσεων του πρώιμου Διαφωτισμού στον χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, η παρούσα φιλολογική έκδοση της πρώτης γνωστής ελληνικής μετάφρασης (τρίτη δεκα-

ετία του 18ου αιώνα;) ενός από τα πλέον εμβληματικά έργα της ευρωπαϊκής αφηγηματικής παράδοσης που ορίζει τρόπον τινά την εποχή της νεοτερικότητας, του *Don Κικώτη*, βασίζεται σε τρία αποσπασματικά χειρόγραφα, που ανασύρθηκαν από τη λήθη σταδιακά και σχολιάστηκαν σε διαφορετικούς χρόνους, καλύπτοντας το φάσμα σαράντα πέντε περίπου ετών: τον κώδικα Σγουρδαίου (αθηναϊκή ιδιωτική συλλογή), το χειρόγραφο της Βυτίνας (Κοινοτική Βιβλιοθήκη Βυτίνας) και το εκτενέστερο όλων χειρόγραφο της Βιβλιοθήκης της Ρουμανικής Ακαδημίας. Η παράδοση της φαναριώτικης αυτής μετάφρασης, που πραγματοποιήθηκε με βάση το ιταλικό διάμεσο του έργου, φαίνεται να έμεινε αποκλειστικά χειρόγραφη.

Στην έκδοση του κειμένου προτάσσεται εκτενής εισαγωγική μελέτη (σ. 15-150) που πραγματεύεται τα γραμματειακά και μεταφραστικά συμφραζόμενα του πρώιμου 18ου αιώνα, την ανάδυση του ενδιαφέροντος για τον Cervantes στη φαναριώτικη παιδεία, και έπειτα επικεντρώνεται στη χειρόγραφη παράδοση του *Δον Κιχώτη* και στο ιταλικό της πρότυπο, καθώς και στο ύφος και τις προϋποθέσεις της μετάφρασης, διατυπώνοντας υποθέσεις για τον ανώνυμο μεταφραστή του κύκλου των πρώτων Μαυροκορδάτων και για την πιθανή χρονολόγηση του εγχειρήματος. Το έργο, που εγκαινιάζει τη νέα εκδοτική σειρά του ΙΝΕ "Πηγές της Νεοελληνικής Γραμματείας και Ιστορίας", συμπληρώνεται με εκτεταμένο Γλωσσάρι και Πίνακα κύριων ονομάτων.

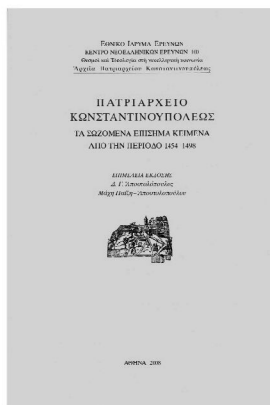
Δημήτρης Γ. Αποστολόπουλος - Μάχη Παϊζη-Αποστολοπούλου, Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως.

Τα σωζόμενα επίσημα κείμενα από την περίοδο 1454-1498,
ΚΝΕ/ΕΙΕ-100, Αθήνα 2008, 249 σελ.

Σαράντα ένα είναι τα επίσημα κείμενα του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως που σώζονται από την πρώτη μεταβυζαντινή περίοδο, εκείνη που οριοθετείται από την ανασύσταση και την επαναλειτουργία του στο πλαίσιο του Κράτους των Οθωμανών το 1454, ως τα τέλη του 15ου αιώνα και συγκεκριμένα ως το θάρος του 1498 που τελειώνει η δεύτερη πατριαρχία του Νήφωνος Β'. Τα σαράντα ένα αυτά κείμενα εκδίδονται και παρουσιάζονται στον τόμο αυτό σε μια συγκεντρωτική εύχρηστη έκδοση.

Ένα μέρος από τα κείμενα, εκείνα που σώζονται από πρωτότυπο έγγραφο και έχουν ήδη εκδοθεί διπλωματικά, στον τόμο αυτό απλώς αναδημοσιεύονται, μαζί βέβαια με το κριτικό τους υπόμνημα. Κάποια άλλα που, μολοντί το κείμενό τους σώζεται σε πρωτότυπη μορφή, δεν είχαν εκδοθεί διπλωματικά, βλέπουν στον τόμο αυτό την πρώτη διπλωματική τους έκδοση. Το ίδιο καταρχήν συμβαίνει και για τα κείμενα εκείνα που δεν σώζονται σε πρωτότυπη μορφή αλλά που το κείμενό τους παραδίδεται είτε από μεταγενέστερο αντίγραφο είτε από το σωζόμενο παρασχέδιό τους: αν είναι ήδη δημοσιευμένα και δεν εντοπίσαμε άλλα χειρόγραφα που εμπλουτίζουν τη χειρόγραφη παράδοσή τους, αναδημοσιεύουμε την πληρέστερη —συνήθως την τελευταία— έκδοσή τους. Αν όμως νέα χειρόγραφα που έκτοτε εντοπίστηκαν απαιτούσαν μια νέα έκδοση, βλέπουν στον τόμο αυτό μια νέα φιλολογική έκδοση του κειμένου τους.

Τα σαράντα ένα κείμενα που περιλαμβάνονται στον τόμο αντιστοιχούν σε δεκατρείς πατριαρχίες, ενώ το φάσμα των θεμάτων που διαπραγματεύονται είναι απολύτως ενδεικτικό της θεμα-

τολογίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην πρώτη και αποφασιστική πεντηκονταετία μετά την Άλωση. Υπάρχουν κείμενα που αφορούν την εσωτερική ζωή της Εκκλησίας, κείμενα εγκυκλίων με τις οποίες η εκκλησιαστική αρχή απευθύνεται στους ορθόδοξους χριστιανούς που ζούσαν στην οθωμανική αυτοκρατορία προκειμένου να τους νουθετήσει, κείμενα που αφορούν άμεσα ή αποκαλύπτουν έμμεσα σχέσεις της Εκκλησίας με την οθωμανική αρχή· τέλος, κείμενα που αφορούν τις σχέσεις Ορθόδοξης και Καθολικής Εκκλησίας, όπως για παράδειγμα ο περίφημος συνοδικός τόμος της πανορθόδοξης συνόδου του 1483/1484 με τον οποίο αποφασίστηκε η ανατροπή όσων είχαν θεσπιστεί στη σύνοδο της Φεράρας/Φλωρεντίας περί ενώσεως των Εκκλησιών.

Ένα αναλυτικό ευρετήριο των ποικίλων θεμάτων που αναδύονται από τα σαράντα ένα αυτά κείμενα θα ολοκληρώσει το έργο, ευρετήριο που θα δει το φως της δημοσιότητας στη δεύτερη έκδοση.

Σύρος και Ερμούπολη, Συμβολές στην ιστορία του νησιού, 15ος-20ός αι.

Επιμέλεια: Χριστίνα Αγκριαντώνη, Δημήτρης Δημητρόπουλος,

INE/IEIE-101, Αθήνα 2008, 274 σελ.

Στον τόμο *Σύρος και Ερμούπολη, Συμβολές στην ιστορία του νησιού, 15ος-20ός αι.* περιλαμβάνονται 14 μελέτες για τη Σύρο και την Ερμούπολη. Τα κείμενα που φιλοξενούνται στον τόμο αυτό παρουσιάστηκαν στην αρχική τους μορφή στα "Σεμινάρια της Ερμούπολης" τον Ιούλιο του 2005 και 2006. Το ανάπτυγμά τους καταγράφει τη διπλή τάση που παρατηρείται γενικότερα στην ελληνική ιστοριογραφία τα τελευταία χρόνια, δηλαδή τη διεύρυνση του θεματικού ορίζοντα αφενός και την αυξημένη ικανότητα διείσδυσης σε επιμέρους πεδία αφετέρου. Χρονικά, οι μελέτες εντάσσονται σε μια περίοδο που εκτείνεται από τον 15ο έως τον 20ό αιώνα. Θεματικά, η ποικιλία τους προσδιο-

ρίστηκε από τις ετοιμότητες και τις πρόσφατες ενασχολήσεις των συγγραφέων, ωστόσο το τελικό αποτέλεσμα επέτρεψε την οργάνωση της ύλης σε τρεις θεματικές ενότητες. Πρώτα, το ίδιο το νησί ως γεωγραφική ενότητα, ο χώρος του και η οικιστική του συγκρότηση, αλλά και οι άνθρωποι που έζησαν εδώ, πριν και μετά τη δημιουργία της Ερμούπολης, μέσα από πτυχές της κοινωνικής συγκρότησης και της πολιτικής ζωής. Ύστερα, πλευρές της οικονομικής ζωής της Ερμούπολης τον 19ο αιώνα και στο πρώτο μισό του 20ού, και προσεγγίσεις στις κοινωνικές σχέσεις και στις τεχνολογίες που τους αντιστοιχούν. Τέλος, η πνευματική ζωή και η λογοτεχνική παραγωγή της Σύρου και για τη Σύρο, στη συνάφειά τους με τα ευρύτερα ρεύματα και τις ταυτότητες της πόλης και των ανθρώπων της.

Οι μελέτες του τόμου στην αρχική τους μορφή είχαν παρουσιαστεί τον Ιούλιο του 2005 και 2006 στα "Σεμινάρια της Ερμούπολης" που διοργανώνονται στην πρωτεύουσα των Κυκλάδων επί 24 συνεχή έτη, από το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών και το Επιστημονικό και Μορφωτικό Ίδρυμα Κυκλάδων. Τον τόμο επιμελήθηκαν η Χριστίνα Αγριαντώνη και ο Δημήτρης Δημητρόπουλος και συμμετείχαν με κείμενά τους οι: Ιόλη Βιγγοπούλου, Νάσια Γιακωβάκη, Θωμάς Δρίκος, Πασχάλης Κιτρομηλίδης, Χρήστος Λούκος, Μαρία Μαυροειδή, Κατερίνα Παπακωνσταντίνου, Λήδα Παπαστεφανάκη, Αλέξης Πολίτης, Ουρανία Πολυκανδριώτη, Γιώργος Τόλιας, Αγγελική Φενερλή, Μαρία Χριστίνα Χατζηγιάννου και οι επιμελητές του τόμου.

Ευγενία Δρακοπούλου,

Αναλυτικοί Πίνακες των Ελλήνων Ζωγράφων και των έργων τους (1450-1850),

INE/EIE-102, Αθήνα 2008, 401 σελ.

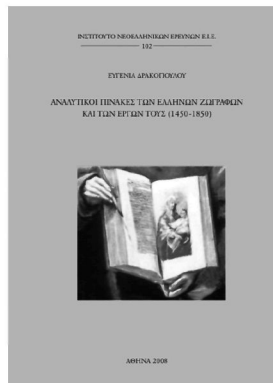
Ηλεκτρονική έκδοση στη διεύθυνση <<http://files.ekt.gr/n011020.pdf>>

(INE/EIE, Instrumenta Studiorum Neohellenica, Ψηφιακή Βιβλιοθήκη)

Το ερευνητικό αυτό εγχείρημα βασίζεται στην ειδική κατάταξη και επεξεργασία του εκδεδωμένου και ανέκδοτου υλικού που αφορά στους Έλληνες ζωγράφους θρησκευτικής τέχνης και τα έργα τους, φορητές εικόνες και τοιχογραφίες, από τα μέσα του 15ου έως τα μέσα του 19ου αιώνα. Το εκδεδωμένο υλικό βρίσκεται σε διαφορετική μορφή και με πλήρη βιβλιογραφική τεκμηρίωση στους δύο τόμους των *Ελλήνων Ζωγράφων μετά την Άλωση* του Μανόλη Χατζηδάκη, που εκδόθηκαν από το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών το 1987 και 1997 αντίστοιχα. Το υλικό αυτό συμπληρώθηκε με τα στοιχεία της έρευνας που συγκεντρώθηκαν έκτοτε στο πλαίσιο του προγράμματος *Θρησκευτική τέχνη* του INE και πρόκειται σύντομα να εκδοθούν σε ξεχωριστό τόμο.

Στόχος του ερευνητικού αυτού έργου δεν ήταν μια απλή ευρετηρίαση αλλά η σύνθετη επεξεργασία των δεδομένων για 2.400 επώνυμους ζωγράφους και τα έργα τους, 4.800 φορητές εικόνες και 820 τοιχογραφημένα μνημεία. Ειδικότερα, η χρονολογική τους κατάταξη και η κατάταξη των ζωγράφων κατά τόπους καταγωγής και εργασίας, δηλαδή κατά τόπους ευρέσεως των φορητών εικόνων και των ναών που τοιχογράφησαν.

Η παραπάνω επεξεργασία, η οποία οδήγησε στους πίνακες αυτού του βιβλίου, έγινε με στόχο να προσφέρει πολλαπλά επίπεδα ανάγνωσης τόσο της καλλιτεχνικής δραστηριότητας των ορθόδοξων και ελληνικής παιδείας ζωγράφων στη διάρκεια τεσσάρων αιώνων, όσο και της εξέλιξης της ιστορίας του νέου ελληνισμού.

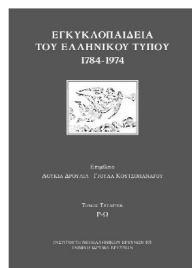
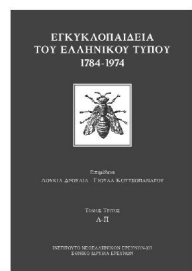
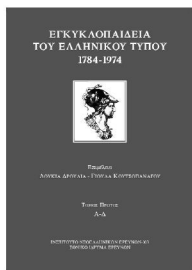

Λουκία Δρούλια - Γιούλα Κουτσοπανάγου (επιμέλεια),

Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου 1784-1974,

τ. Α', 542 σελ., τ. Β', 699 σελ., τ. Γ', 597 σελ., τ. Δ', 583 σελ.

ΙΝΕ/ΕΙΕ-Ι03, Αθήνα 2008.

Καρπός μια μακράς συνεργασίας στην οποία πήραν μέρος πολλά άτομα, η τετράτομη *Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου, 1784-1974*, έφθασε πλέον στην ολοκλήρωσή της. Το πρόγραμμα που είχε ξεκινήσει (1995) ως συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα της ΓΓΕΤ, διάρκειας 30 μηνών, μετά το πέρας του κατέστη δυνατό να συνεχιστεί με τις δωρεές του Ιδρύματος Στ. Νιάρχου—που κάλυψαν και την όλη έκδοση της *Εγκυκλοπαίδειας*— και τις χορηγίες κρατικών και άλλων φορέων, εντασσόμενο στην ερευνητική δράση του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Ερευνών/ΕΙΕ. Καθώς ήταν πρώτη φορά στον τόπο μας που αντιμετωπίστηκε η πραγματοποίηση ενός παρόμοιου έργου, η συντονιστική επιστημονική ομάδα είχε θεωρήσει σκόπιμο να προηγηθεί η οργάνωση ενός συνεδρίου όπου θα δινόταν η ευκαιρία να ανταλλάξουν απόψεις ανάμεσα στους καθ' ύλην ειδικούς, τους εκπροσώπους της επιστημονικής κοινότητας και εκείνους της μαχόμενης δημοσιογραφίας. Οι εισηγήσεις τους δημοσιεύθηκαν στα Πρακτικά, με τον τίτλο *Ο Ελληνικός Τύπος, 1784 έως σήμερα. Ιστορικές και θεωρητικές προσεγγίσεις*, ΙΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2005.

Σκοπός της *Εγκυκλοπαίδειας* είναι να δώσει ένα όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα του ελληνικού Τύπου, της επικράτειας και των ελληνικών κοινοτήτων του έξω ελληνισμού, από την πρώτη εμφάνισή του στη Βιέννη τις τελευταίες δεκαετίες του 18ου αιώνα, έως τη Μεταπολίτευση του 1974, που αποτελεί τομή στην ιστορία του Τύπου, ιδίως του ημερησίου. Στο σχήμα αυτό συμπεριλήφθηκαν, καθώς επεκτεινόταν η ελληνική επικράτεια, οι ξενόγλωσσες εφημερίδες των αλλόγλωσσων κατοίκων της, οι δίγλωσσες εφημερίδες των Ελλήνων της διασποράς καθώς και ο ελγηνόγλωσσος Τύπος της Κύπρου. Αντιπροσωπευτικό είναι το δείγμα, τόσο στο επίπεδο του πολιτικού φάσματος και της ιδεολογικής έκφρασης, όσο και της κοινωνικής ζωής, όπου καθώς εμπεδώνεται η σημασία του Τύπου, η λειτουργία του εξειδικεύεται και σταδιακά αυτονομείται, εκπροσωπώντας ποικίλες διαφορετικές ομάδες, με τα αντίστοιχα έντυπά τους (αθλητικά, οικονομικά, φιλολογικά, παιδικά, επιστημονικά, θρησκευτικά, γυναικεία, παιδαγωγικά, επαγγελματικά κ.ά.).

Η επιλογή των τίτλων που περιέχονται ως λήμματα στην *Εγκυ-*

κλοπαίδεια, εργασία δύσκολη και υπεύθυνη, στηρίχθηκε στα ακόλουθα κριτήρια: 1. Σπουδαιότητα για την πολιτική / πολιτιστική ζωή της κοινωνίας που παρήγαγε το φύλλο. 2. Μεγάλη διάρκεια. 3. Μεγάλη κυκλοφορία. 4. Γεωγραφική εξάπλωση. 5. Πρωτοπορία / Διάνοση νέων δρόμων, νέας οπτικής και ύλης των φύλλων. Η επιλογή των προσώπων φυσικό ήταν να ακολουθήσει κατ' αρχάς εκείνη των επιλεγμένων εντύπων. Γενικότερα όμως έγινε και με βάση τη σπουδαιότητα, την ιστορικότητα και την αποτελεσματικότητα των εκάστοτε πρωτεργατών και λειτουργών του Τύπου. Πρέπει να τονιστεί ότι όλα αυτά πραγματοποιήθηκαν σε συσχετισμό με τις διαθεσιμότητες, τόσο των απαιτούμενων πληροφοριακών στοιχείων, όσο και των συντακτών των λημμάτων. Είναι γνωστό ότι ο γραπτός Τύπος, ευαίσθητο υλικό από τη φύση του και, από την άλλη, περιβεβλημένος με την αντιμετώπιση του 'εφήμερου', δεν αποτέλεσε στη μακρά υλική διαδρομή του αντικείμενο σεβασμού και διαφύλαξης. Αντίθετα μάλιστα, υπηρέτησε πάμπολλες άλλες χρήσεις, πέραν του αρχικού του σκοπού, με αποτέλεσμα σήμερα που έχει πάρει τη θέση που του αναλογεί στην πολιτισμική ιστορία, ως πνευματικό —ιστοριογραφικό και μάλιστα λογοτεχνικό— γεγονός, να μην διασώζονται τις περισσότερες φορές πλήρεις σειρές ή ακόμα να μην έχουν εντοπιστεί καν φύλλα τους. Σήμερα πλέον, οι σύντομες προσπάθειες εντοπισμού και ψηφιοποίησης του Τύπου, είναι φανερό ότι θα οδηγήσουν σε θετικά αποτελέσματα.

Έγινε αναφορά στα κριτήρια επιλογής. Όπως ο κάθε κανόνας έχει την εξαίρεσή του, έτσι και σε αυτήν την περίπτωση υπάρχει η εξαίρεση, οι πολλές εξαιρέσεις. Εξαιρέσεις οι οποίες υιοθετήθηκαν μετά από την προσέγγιση στο σωζόμενο υλικό και από την επιθυμία να είναι η *Εγκυκλοπαίδεια* όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτική. Με αυτό το σκεπτικό περιλήφθηκαν εφημερίδες λ.χ. μικρής διάρκειας ή κυκλοφορίας, που ωστόσο είτε αντιπροσώπευαν μια αξιόλογη προσπάθεια που δεν ευοδώθηκε, έναν επιπλέον τόπο έκδοσης, μια ιδεολογικοπολιτική ή θρησκευτική ομάδα, ενδεχομένως όχι μεγάλης εμβέλειας. Ακόμα έντυπα των οποίων δεν σώθηκε κανένα αντίτυπο ή και φύλλα που είχαν αναγγελθεί και περιγραφεί, χωρίς τελικά να κυκλοφορήσουν. Οι περιπτώσεις είναι πολλές και ποικίλες. Αποτέλεσμα του σκεπτικού αυτού είναι μια όχι απολύτως ισόρροπη παρουσίαση του υλικού, που καθρεφτίζει όμως την πραγματικότητα με την πολυμορφία της. Ίδια προβλήματα παρουσιάζει και η επιλογή των προσώπων. Καταβλήθηκε προσπάθεια να εμφανιστούν πρόσωπα, ενδεχομένως όχι τόσο γνωστά πέρα από την τοπική κοινωνία, αλλά που έδρασαν με αποτελεσματικότητα στον χώρο τους. Και εδώ προφανώς παρουσιάζονται ανομοιομορφίες.

Η *Εγκυκλοπαίδεια* αποτελείται από τρία μέρη. Προτάσσονται τα εισαγωγικά κείμενα για την ιστορία —γένεση και ανάπτυξη— και τον ρόλο του ελληνικού Τύπου στην πολιτική και πολιτιστική ζωή, κατά τους πρώτους δύο αιώνες του βίου του· ακολουθεί το σώμα των πάνω από 2.300 λημμάτων που συνοδεύονται από σχετική εικονογράφηση (1.600 φωτογραφίες). Το κάθε λήμμα εφημερίδας ή περιοδικού έχει τρία μέρη, όπου καταγράφονται: α) ο λογότυπος και τα λοιπά στοιχεία ταυτότητας του εντύπου, β) οι στόχοι, οι συνεργάτες, και γενικότερα η ιστορική του πορεία. Δόθηκε μεγάλη σημασία στις πληροφορίες που αποτελούν βασικά συγκριτικά στοιχεία, χρήσιμα στην ιστορία του Τύπου, γ) οι βιβλιοθήκες, ενίοτε και οι ιδιωτικές συλλογές, που διασώζουν φύλλα του και ακολουθεί,

όπου υπάρχει, η σχετική βιβλιογραφία. Επίσης περιλαμβάνονται ενδεικτικές βιογραφίες επακκοσίων περίπου προσώπων που ενεπλάκησαν στην παραγωγή των εντύπων και που κατέβαλαν τις δικές τους προσπάθειες για την ανάπτυξη του Τύπου.

Το τρίτο μέρος του έργου αποτελούν τα Παραρτήματα που περιλαμβάνουν: α') κείμενα σχετικά με την ίδρυση και τους σκοπούς των ενώσεων, συνδικαλιστικών ή άλλων δημοσιογραφικών σωμάτων, πρακτορείων διακίνησης του Τύπου κ.λπ., παρουσιασμένα κατά χρονολογική τάξη, όπου αναδεικνύεται η σταδιακή οργάνωση και κατοχύρωση των δικαιωμάτων του δημοσιογραφικού κλάδου και των άλλων εργαζομένων στον Τύπο, β') το "Διάγραμμα της βιβλιογραφίας", σε μορφή σχολιασμένης γενικής βιβλιογραφίας που παρουσιάζει τον Τύπο ως αντικείμενο έρευνας και αποτελεί πολύτιμο βοήθημα για τους αυριανούς μελετητές του θέματος, γ') παρουσίαση του νομικού καθεστώτος του Τύπου, κατά τη δύσβατη συχνά διαδρομή του ήδη από την ίδρυση του νέου ελληνικού Κράτους και δ') ένθετα με φωτογραφίες για τη "ζωή" της εφημερίδας: από την παραγωγή και διάλυσή της ως την ανάγνωσή της. Τα περιεχόμενα του Παραρτήματος εντάσσονται στο πνεύμα να αποτελέσει η *Εγκυκλοπαίδεια* ένα χρηστικό εργαλείο για όσους ενδιαφέρονται να εμβαθύνουν τις μελέτες τους γύρω από τον ελληνικό Τύπο.

Τέλος θα πρέπει να αναφερθεί ότι το όλο έργο πραγματοποιήθηκε με τη συνεργασία πολλών συνεργατών: 340 συντάκτες (καθηγητές πανεπιστημίου, ιστορικοί και άλλοι κοινωνικοί επιστήμονες, δημοσιογράφοι, μελετητές τοπικής ιστορίας, αρχειονόμοι, βιβλιοθηκάριοι, συλλέκτες) πλαισίωσαν την επιστημονική ομάδα του Προγράμματος και κατέθεσαν στο έργο αυτό τις γνώσεις και τα αποτελέσματα της έρευνάς τους.

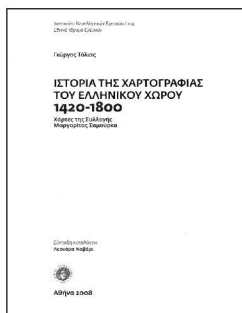

Γιώργος Τόλιας,

Ιστορία της Χαρτογραφίας του ελληνικού χώρου, 1420-1800.

Χάρτες της συλλογής Μαργαρίτας Σαμούρκα,

INE/IEIE-104, πανόδετο, 540 σελ., 28 x 28 εκ., 350 έγχρωμοι χάρτες.

Αντικείμενο του βιβλίου είναι η ιστορία της παραγωγής χαρτών του ελληνικού χώρου κατά τους χρόνους των ξένων κυριαρχιών (1420-1800). Οι χάρτες του ελληνικού χώρου αντιμετωπίζονται ως προϊόντα και συντελεστές μιας ευρύτερης ιστορίας, όπου η γεωγραφική παιδεία αντικατοπτρίζει σύνθετες και ενίοτε αντίπαλες μεταξύ τους πραγματικότητες, πολιτικού, μορφωτικού και ιδεολογικού χαρακτήρα. Άξονας της ιστορικής επισκόπησης είναι οι διάφοροι τύποι χαρτών: η μελέτη επικεντρώνεται στα διαφορετικά είδη και τις ιστορικές φάσεις της παραγωγής, εντοπίζοντας και αναλύοντας τον τρόπο με τον οποίο οι χαρτογράφοι αντιλαμβάνονταν

και όριζαν τον ελληνικό χώρο, όσα αυτός αντιπροσώπευε και όσα αυτός συγκρατούσε. Έπειτα από μια συνοπτική παρουσίαση της αρχαίας και μεσαιωνικής χαρτογραφικής κληρονομιάς του ουμανισμού, η ανάλυση εστιάζεται στους μηχανισμούς συγκρότησης των χαρτογραφικών ορισμών του ελληνικού χώρου κατά την Αναγέννηση και φωτίζει τις διεργασίες διαμόρφωσης, τυποποίησης και διάχυσης των βασικών χαρτογραφικών προτύπων της Ελλάδας και των περιοχών της, μέσα από την παραγωγή των παγκοσμίων ατλάντων του 17ου και του 18ου αιώνα. Παράλληλα εξετάζονται οι εφαρμογές της τεχνικής, εμπειρικής ή επιστημονικής χαρτογραφίας στον ελληνικό χώρο κατά την ίδια περίοδο. Τέλος, αναλύονται οι προϋποθέσεις και τα ζητούμενα της πληθωρικής αρχαιογνωστικής και της ιστορικής χαρτογραφίας του ελληνικού χώρου, ως χαρτογραφικό παράλληλο της αργής ωρίμανσης της ιστορικής σκέψης, από τον 16ο έως τον 18ο αιώνα.

Η πλούσια εικονογραφημένη ιστορική μελέτη της χαρτογραφίας του ελληνικού χώρου αποκαλύπτει τη σταδιακή ανάδυση της Ελλάδας στην παιδεία των νεώτερων χρόνων, ως αναγνωρίσιμης και κοινά αποδεκτής γεωγραφικής, πολιτιστικής και ιστορικής οντότητας. Σταδιακά, ο ελληνικός χώρος ορίζεται από ολοένα και περισσότερο σύνθετους όρους, μελετάται διεξοδικά το παρόν και η ιστορικότητά του, και προσλαμβάνει, τόσο στις συνειδήσεις των δυτικών όσο και των Ελλήνων, τον εθνικό του χαρακτήρα.

Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στην εικονογράφηση της έκδοσης. Αυτή στηρίζεται στην πλούσια συλλογή χαρτών της Μαργαρίτας Σαμούρκα, ο κατάλογος της οποίας (περί τους 1.700 χάρτες) δημοσιεύεται σε παράρτημα, που συνέταξε η βιβλιογράφος Λεονόρα Ναβάρι.

Η έκδοση πραγματοποιήθηκε χάρη σε χορηγία του Ιδρύματος Σαμούρκα.

Παρουσιάστηκε σε ειδική εκδήλωση, στο αμφιθέατρο "Λεωνίδα Ζέρβας" του ΕΙΕ, την Πέμπτη 20 Νοεμβρίου 2008. Για το βιβλίο μίλησε ο Διευθυντής του ΙΝΕ, καθηγητής Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης, ο καθηγητής Ευάγγελος Λιβιεράτος και ο συγγραφέας. Το κείμενο του καθηγητή Λιβιεράτου δημοσιεύεται στις σ. 62-71 του Ενημερωτικού Δελτίου ("Εκδηλώσεις και Δραστηριότητες του ΙΝΕ").

Δ. Γ. Αποστολόπουλος,

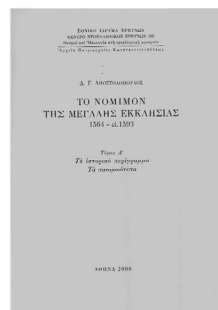
Το Νόμιμον της Μεγάλης Εκκλησίας.

Τόμος Α΄, Το ιστορικό πλαίσιο. Τα πανομοιότυπα,

ΕΙΕ/ΚΝΕ-105, Αθήνα 2008, 40 σελ. + ρνδ΄.

ΣΤο 1564 το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως συγκρότησε μια νομική συναγωγή που το ίδιο την αποκάλεσε "Το Νόμιμον της Μεγάλης Εκκλησίας".

Το έπισημο αυτό χειρόγραφο βιβλίο συγκροτήθηκε από νομική ύλη που προερχόταν α΄) από τη βυζαντινή εποχή (6ος-14ος αι.),

β') από την πρώτη μεταβυζαντινή περίοδο και ειδικότερα από το διάστημα 1474-1498 και γ') από ύλη που χρονολογείται στον 16ο αιώνα.

Αυτή η εξαιρετικής σημασίας πηγή για τη μελέτη τόσο του εκκλησιαστικού θεσμού όσο και του βίου των χριστιανών Ρωμίων που ζούσαν στο πλαίσιο της οθωμανικής κυριαρχίας "αφαιρέθηκε" στα τέλη του 16ου αιώνα από το Πατριαρχείο, κάτω από αδιευκρίνιστες συνθήκες, με αποτέλεσμα όχι μόνο να χαθεί ένα σημαντικό έγγραφο τεκμήριο αλλά να ατονήσει σιγά σιγά και η ανάμνηση της ύπαρξής του.

Η μελέτη που το ανέσυρε από τη λήθη δημοσιεύτηκε το 1999 με τον τίτλο *Ανάγλυφα μιας τέχνης νομικής. Βυζαντινό δίκαιο και μεταβυζαντινή "νομοθεσία"* (Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών / Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών, αρ. 69). Σήμερα βλέπει το φως της δημοσιότητας ο πρώτος τόμος ενός δότμου έργου που θέλει αφενός να παρουσιάσει, με μια "Ιστορική Εισαγωγή", τα της δημιουργίας της επίσημης αυτής νομικής συναγωγής και αφετέρου να δώσει σε πανομοιότυπη μορφή τα σωζόμενα φύλλα της, ανακατατάσσοντάς τα στην αρχική τους σειρά, δεδομένου ότι το χειρόγραφο σώμα του "Νομίμου" υπέστη αρκετούς ακρωτηριασμούς πριν εντοπιστούν τμήματά του στη Σάμο, στο Παρίσι και στην Αθήνα.

Ας σημειωθεί πως ως το 1978 υπήρχε εδραιωμένη στην επιστημονική κοινότητα η πεποίθηση πως στα χρόνια της οθωμανικής κατάκτησης οι μόνες συναγωγές νομικών κειμένων που δημιουργήθηκαν οφείλονταν σε πρωτοβουλία ιδιωτών: η συλλογή του Κουνάλη Κριτόπουλου, ο νομοκάνοντας του Μανουήλ Μαλαξού, ο νομοκάνοντας του Ιωάννη Κρητικού κ.λπ. Το 1978 όμως δημοσιεύτηκαν οι πρώτες έρευνες που έδειξαν πως και το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως είχε επιχειρήσει, στις αρχές του 17ου αιώνα, να συγκροτήσει μια επίσημη νομική συναγωγή που την ονόμασε "Το Μέγα Νόμιμον της Μεγάλης Εκκλησίας". Της συναγωγής αυτής δεν διασώθηκε το πρωτότυπο αλλά ένα αντίγραφο στο χειρόγραφο Κοσινίτσας Ι (σήμερα στη Σόφια, στο Κέντρο Ivan Dujcev, 211) και εν μέρει στη "Νομική Συναγωγή" του Δοσιθέου. Με την έρευνα που δημοσιεύτηκε το 1999 έγινε γνωστό πως όχι μόνο προϋπήρξε μια ανάλογη προσπάθεια του Πατριαρχείου το 1564 αλλά και πως το πρωτότυπο σώμα αυτής της επίσημης συναγωγής σώζεται. Αυτού του πρωτοτύπου τα σωζόμενα τμήματα παρουσιάζονται στον πρώτο τόμο του δημοσιεύματος.

Καρπός του ερευνητικού έργου "Αρχεία του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως" και του ερευνητικού προγράμματος "Θεσμοί και Ιδεολογία στη νεοελληνική κοινωνία, 15ος-19ος αι.", θα ολοκληρωθεί με τη δημοσίευση του δεύτερου τόμου όπου θα δοθούν σε τυπογραφική μεταγραφική τα περιεχόμενα του "Νομίμου" καθώς και πληροφορίες για τη φιλολογική τους ταυτότητα.

Βίος ή μαρτύριον του εν Αγίοις Πατρός Ημών Ιγνατίου Αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως γραμμένος Ελληνικά από Νικήτα Δαβίδ τον Παφλαγόνα και γυρισμένος εις την απλήν γλώσσαν υπό Νεοφύτου Ροδινού του Κυπρίου.

Επιμέλεια: Π. Μ. Κιτρομηλίδης - Χ. Μεσσής,

σειρά: "Πηγές της Κυπριακής Γραμματείας και Ιστορίας"- Ι,

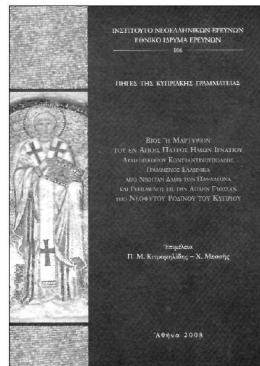
ΙΝΕ/ΕΙΕ-Ι06, Αθήνα 2008, 159 σελ.

Η έκδοση αυτή εγκαινιάζει μια νέα σειρά στα Αυτοτελή Δημοσιεύματα του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Ερευνών υπό τον τίτλο "Πηγές της Κυπριακής Γραμματείας και Ιστορίας". Χορηγός του ερευνητικού προγράμματος στο οποίο βασίζεται η σειρά είναι το κοινωφελές Ίδρυμα Α. Γ. Λεβέντη. Το βιβλίο περιλαμβάνει πρόλογο του γενικού επιμελητή της σειράς Πασχάλη Μ. Κιτρομηλίδη, ο οποίος εκθέτει τις στοχεύσεις και το σκεπτικό του προγράμματος. Ακολουθεί εισαγωγή των επιμελητών υπό τον τίτλο "Ο Νεόφυτος Ροδινός και η παράφραση της Vita Ignatii" (σ. 11-45). Η εισαγωγή περιλαμβάνει τα εξής κεφάλαια: Ι. Φωτοσκιάσεις μιας πνευματικής φυσιονομίας, ΙΙ. Βιογραφικές συνιστώσες. Στους δρόμους της παιδείας και του προσηλυτισμού, ΙΙΙ. Το κείμενο, ΙV. Το ιστορικό πλαίσιο του βίου του Ιγνατίου και οι μετέπειτα χρήσεις του, V. Το χειρόγραφο και η γλώσσα, VI. Η σχέση του βίου του Ιγνατίου γραμμένου από τον Νικήτα με τη νεοελληνική μεταφορά του Ροδινού.

Το κύριο σώμα του βιβλίου καταλαμβάνεται από τη διπλωματική έκδοση του κειμένου του Νεοφύτου Ροδινού, που απαρτίζεται από επιστολή του συγγραφέα "Τοις ευλαβεστάτοις καί παθεινοτάτοις αδελφοίς καί τοις λοιποίς, όσοι απροσπαθώς αναγινώσκουσιν ετούτο το βιβλίον" και την παράφραση σε δημόδη νεοελληνικό λόγο του κειμένου του βυζαντινού συγγραφέα του 9ου-10ου αιώνα Νικήτα Δαβίδ του Παφλαγόνος περί του βίου του Αγίου Ιγνατίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Ακολουθούν σχόλια, σημείωση για την εικονογράφηση του τόμου, ευχαριστίες και ευρετήριο.

Στην εισαγωγή τους οι επιμελητές σκιαγραφούν την πνευματική φυσιονομία του Νεοφύτου Ροδινού (1576/7-1659), τον οποίο χαρακτηρίζουν ως τον σημαντικότερο Κύπριο συγγραφέα του 17ου αιώνα και εξαίρουν τη σημασία του εκδομένου έργου του κυρίως ως γλωσσικού και λογοτεχνικού μνημείου. Υπογραμμίζουν το δημώδες ύφος και τα πολλά στοιχεία της κυπριακής διαλέκτου του 16ου αιώνα που διασώζει το κείμενο. Υποδεικνύεται ότι το κείμενο αποτελεί μνημείο της γλώσσας της Κυπριακής Αναγέννησης, πριν η κυπριακή ελληνική δεχθεί τις προσμίξεις με την τουρκική που συνετέλεσαν ως συνέπεια της Οθωμανικής κατάκτησης.

Ο τόμος εικονογραφείται από απεικονίσεις του Αγίου Ιγνατίου, που περιλαμβάνουν τη γνωστή ψηφιδωτή παράσταση από το βόρειο τύμπανο της Αγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως και τοιχογραφία από τον ναό του Αγίου Νικολάου της Στέγης στην Κακοπετριά της Κύπρου καθώς και μικρογραφίες χειρογράφων.

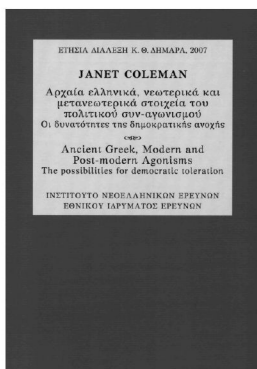

Janet Coleman,

Αρχαία ελληνικά, νεωτερικά και μετανεωτερικά στοιχεία του πολιτικού συν-αγωνισμού. Οι δυνατότητες της δημοκρατικής ανοχής / Ancient Greek, Modern and post-modern agonisms. The possibilities for democratic toleration.

Μετάφραση: Μάριος Χατζόπουλος.

Ετήσια Διάλεξη Κ. Θ. Δημαρά-2007, ΙΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2008, 136 σελ.

Με τη διάλεξη αυτή η Janet Coleman, μια από τις κορυφαίες ιστορικούς του πολιτικού στοχασμού της εποχής μας, κατέθεσε τον δικό της προβληματισμό στον διάλογο Αρχαίων και Νεοτέρων, εμπλουτίζοντας έτσι ένα κεντρικό πεδίο προβληματισμού της διανοητικής ιστορίας της νεότερης Ευρώπης. Βασικός στόχος της προβληματικής της βρετανίδας ιστορικού ήταν η αναζήτηση μιας διαφορετικής προσέγγισης στα ζητήματα της πολιτικής ενσωμάτωσης και των στρατηγικών ενεργοποίησης των πολιτών μέσα στη σύγχρονη κοινωνία, μια κοινωνία που ερειδείται στον υποκειμενισμό και στον αξιακό πλουραλισμό. Σημείο εκκίνησης αλλά και κεντρικό πεδίο αναφοράς ήταν η κλασική πολιτική σκέψη, και ειδικότερα η αριστοτελική, με την ανάδειξη της έννοιας του πολιτικού συν-αγωνισμού ως δομικού χαρακτηριστικού της πολιτικής μέσα στην αρχαι-

οελληνική πόλη. Σύμφωνα με την οπτική της Coleman, οι αρχαίοι Αθηναίοι είχαν κατορθώσει να κρυσταλλώσουν ένα αίσθημα κοινής βούλησης το οποίο βρισκόταν υπεράνω των ατομικών δεσμών αφοσίωσης στη θρησκεία, στην οικογένεια, στην κοινότητα ή στο επάγγελμα. Με αυτόν τον τρόπο τα άτομα αναδεικνύονταν σε πολίτες *par excellence* και, συνακόλουθα, εμπλέκονταν σε γόνιμες αντιπαραθέσεις ως ελεύθεροι άνθρωποι μέσα σε μια ελεύθερη κοινωνία, αντιπαραθέσεις που δεν είχαν ανταγωνιστικό αλλά αγωνιστικό χαρακτήρα ακολουθώντας συγκεκριμένους κανόνες με απώτερο στόχο την ωφέλεια της πόλης.

Κατόπιν η Coleman ανέλυσε διεξοδικά το θεωρητικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο θεμελιώνεται η έννοια της ανοχής στις νεωτερικές κοινωνίες με τρόπο ώστε αυτή να καθίσταται ικανή και αναγκαία συνθήκη κάθε δημοκρατικής πολιτείας. Αντίθετα από τις παραδοχές της κλασικής πολιτικής σκέψης, η νεότερη πολιτική θεωρία θεωρεί το άτομο ως μια κατ' εξοχήν φυσική οντότητα αποδεσμευμένη από κοινωνικά πλαίσια και εθιμικούς κανόνες. Στην προοπτική αυτή η ανοχή εκλαμβάνεται ως μια ηθική ιδέα η οποία απαιτεί τη διατύπωση κρίσεων, διαμεσολαβημένων αποκλειστικά από τον ατομικό ορθό λόγο και όχι από το κοινωνικό σύνολο, οι οποίες να επιδοκιμάζουν ή να αποδοκιμάζουν ποικίλες πρακτικές του βίου. Ο Αριστοτέλης, αντίθετα, πρέσβευε ότι αποδοκιμάζουμε κάτι όταν το κρίνουμε λάθος –και η κρίση αυτή δεν αποτελεί ζήτημα προσωπικής επιλογής. Εδώ ακριβώς υπεισέρχεται η έννοια του πολιτικού συν-αγωνισμού: με άλλα λόγια η αντίληψη ότι μέσα από μια διαλογική διαδικασία δύναται να προκύψει μια ορθή κρίση κατάλληλη για την περίσταση κι αυτό θα συμβεί εφόσον υπάρχει ένα ήδη διαμορφωμένο έδαφος κοινών ηθικών αντιλήψεων. Ο αριστοτελικός συν-αγωνισμός δεν απαιτεί την κατασκευή τεχνητών ομοφωνιών, θεμε-

λιωμένων στον ηθικό ορθολογισμό της έννοιας της ανοχής, ώστε οι άνθρωποι από μοναχικά και εχθρικά όντα που ήταν προηγουμένων να συμπύξουν κοινότητες, όπως υποστηρίζει ο νεότερος πολιτικός στοχασμός. Για τον Αριστοτέλη ο παράγων εκείνος ο οποίος συγκρατεί και συνέχει την ανθρώπινη κοινωνία υπό την έννοια της πόλης είναι το αμοιβαίο αίσθημα φιλίας μεταξύ των πολιτών, καρπός του οποίου είναι η κοινωνική ομόνοια τόσο στο επίπεδο της ηθικής όσο και στο επίπεδο της δράσης.

Μέσα από την αντιβολή κλασικού και νεωτερικού πολιτικού στοχασμού πάνω στις δυνατότητες ύπαρξης της δημοκρατικής ανοχής, συμπερασματικά, η Coleman αναδεικνύει τον κρίσιμο ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η αριστοτελική έννοια του ομο-νοεΐν —μία συμφωνία ηθικών αντιλήψεων στο επίπεδο της πραξεολογίας μεταξύ ελεύθερων ανθρώπων που δεσμεύονται από κοινούς νόμους— απέναντι στον κατακερματισμό του κοινωνικού ιστού μέσα στις σημερινές κοινωνίες της ύστερης νεωτερικότητας.

The Historical Review / La Revue Historique,

Institute for Neohellenic Research / Institut de Recherches Néohelléniques,

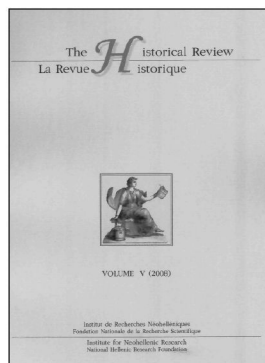
National Hellenic Research Foundation / Fondation Nationale de la Recherche

Scientifique, Volume V (2008).

Kυκλοφόρησε το πέμπτο τεύχος του ξενόγλωσσου επιστημονικού περιοδικού του INE, *The Historical Review / La Revue Historique*. Για το σκεπτικό της έκδοσης βλ. *Ενημερωτικό Δελτίο INE/EIE*, τχ. 30, σ. 7.

Στο πέμπτο τεύχος του περιοδικού δημοσιεύθηκαν τα ακόλουθα άρθρα:

Yannis Kakridis, "The Religious Roots of Linguistic Nationalism" ♦ Eugenia Drakopoulou, "The Itineraries of the Orthodox Painters in the Eighteenth Century: The Common Aesthetics in South-East Europe" ♦ Basil C. Gounaris, "Reassessing Wheat Crises in Eighteenth-century Thessaloniki" ♦ Ioannis Koubourlis, "Autour d'un mystère de l'histoire du livre. Les trois versions du premier volume du *Voyage pittoresque* de Choiseul-Gouffier" ♦ Georges Koutzakiotis, "Un représentant d'États européens dans l'arrière-pays ottoman. Le cas de Sponty à Serrès (fin XVIIIe-début XIXe siècle)" ♦ Gunnar De Boel, "The French Sources between the Young Kazantzakis and Nietzsche" ♦ Stan Draenos, "United States Foreign Policy and the Liberal Awakening in Greece, 1958-1967" ♦ SECTION SPÉCIALE: HISTOIRES DE FRONTIÈRES ♦ Christine Agriantoni et Maroula Sinarellis, "Présentation: Histoire de frontières. Jeux de construction" ♦ Hervé Le Bras, "Paradoxes des frontières" ♦ Panayis Panagiotopoulos, "Émancipations et totalitarismes insulaires. Exemples d'usages socio-politiques de la frontière" ♦ Evdokia Olympitou, "Transgressions des frontières maritimes. Le cas des îlots du Dodécanèse" ♦

Eurydice Siphnéou, "Échanges et interdépendances entre les îles de l'Est de la Mer Égée et le littoral asiatique aux XIe et XXe siècles" ♦ Claude Motte et Marie-Christine Vouloir, "Frontières administratives et identités communales. Le cas de la France, XVIIIe-XXe siècles" ♦ Dimitris Dimitropoulos, "Limites intérieures dans l'espace grec au temps de la domination ottomane. L'aspect géographique des administrations politiques et ecclésiastiques" ♦ CRITICAL PERSPECTIVES/ APPROCHES CRITIQUES ♦ Roxane D. Argyropoulos, "Simone Mazauric, Fontenelle et l'invention de l'histoire des sciences à l'aube des Lumières" ♦ Stevan K. Pavlowitch, "Andrej Mitrović, Serbia's Great War, 1914-1918" ♦ Maria Dourou-Eliopoulou, "Roberto Maestri (ed.), L'arrivo in Montferrato dei Paleologi di Bisanzio (1306-2006)". ■

Μάχη Παϊζη-Αποστολοπούλου (επιμέλεια),

Τα χειρόγραφα της συλλογής ΚΝΕ του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών. Κατάλογος έκθεσης,

Ελληνική Παλαιογραφική Εταιρεία 10 χρόνια,

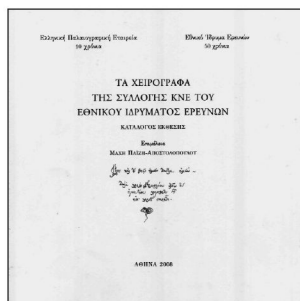
Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών 50 χρόνια, Αθήνα 2008.

Με την ευκαιρία των 10 χρόνων από την ίδρυση της Ελληνικής Παλαιογραφικής Εταιρείας και των 50 χρόνων του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών οργανώθηκε για πρώτη φορά η έκθεση των χειρογράφων που απαρτίζουν τη συλλογή του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Ερευνών και εκδόθηκε ο συνοπτικός αυτός κατάλογος.

Η μικρή συλλογή χειρογράφων του ΚΝΕ απαρτίζεται από ένα έντεκα χειρόγραφα, που αποκτήθηκαν κατά κύριο λόγο από δωρεές. Όταν το 1960 ιδρύθηκε το ερευνητικό αυτό κέντρο, ο Κ. Θ. Δημαράς θέλησε να προσελκύσει το ενδιαφέρον και τη γενναιοδωρία λογίων και φίλων. Ένα μόλις χρόνο αργότερα, το 1961, η οικογένεια Χ. Δρακοπούλου δωρίζει στο ΚΝΕ τέσσερα χειρόγραφα (αρ. 1, 2, 4, 5), ενώ το ΚΝΕ αγοράζει για τη βιβλιοθήκη του ένα χειρόγραφο (αρ. 3). Η επιστημονική δεοντολογία αλλά και η ενδόμυχη προσδοκία να προκληθεί ανάλογο ενδιαφέρον και από άλλους ωθούν τον Δημαρά να φροντίσει να δημοσιευθεί η περιγραφή αυτών των χειρογράφων (Ευγενία Ρέγκου-Σγουρού, *Ο Ερασιστής Ι* (1963), 238-242· χφ Ι-5).

Μετά τη δωρεά Δρακοπούλου προστίθενται στη συλλογή λίγα ακόμα χειρόγραφα (αρ. 6, 7, 8 & 9) από άδηλους δωρητές και το χφ αρ. 10 από την Ίριδα Χαραμή. Το 2007 ο Ιωάννης Σαρασίτης δωρίζει στο μετονομασμένο πλέον Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών το σημαντικό χφ αρ. 11. Περιέχει την *Εξάβιβλο* του Κωνσταντίνου Αρμενόπουλου και τη *Μικρά Σύνοψη* των Βασιλικών όπως απέδωσε τα δύο αυτά βυζαντινά κείμενα στη δημόδη ο Θεοδόσιος Ζυγομαλάς. Πρόκειται για το τρίτο στον κόσμο χειρόγραφο που περιέχει αυτή τη δημόδη απόδοση.

Τα χειρόγραφα της συλλογής του ΚΝΕ χρονολογούνται στον 18ο και τον 19ο αιώνα, είναι χαρτώα, κάποια γραμμένα

από χέρι έμπειρο με επιμελημένη γραφή, άλλα γραμμένα από τους ίδιους τους κατόχους, που μοναδικό σκοπό είχαν να απομνημονεύσουν για δική τους χρήση όσα έγραφαν. Καθένα, ανεξάρτητα από τη μεγάλη ή μικρότερη παλαιογραφική του αξία, προσφέρει στον ερευνητή που το μελετά ψηφίδες συχνά απροσδόκητα σημαντικές για την ανασυγκρότηση της ιστορίας.

Paschalis M. Kitromilides (επιμέλεια),

Eleftherios Venizelos. The trials of statesmanship.

Institute for Neohellenic Research - Edinburgh University Press,

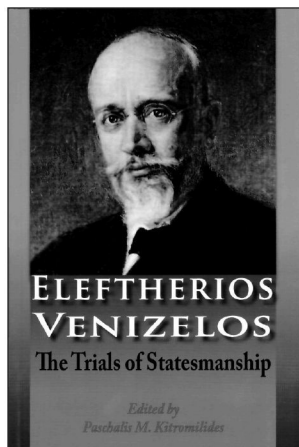
Εδιμβούργο 2008, xi+403 σελ.

Η έκδοση αυτή η οποία πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών σε συνεργασία με τον εκδοτικό οίκο του Πανεπιστημίου του Εδιμβούργου το 2006, μετά την εξάντληση του αρχικού τραβήγματος σε πανόδετη μορφή εμφανίστηκε το 2008 σε νέα χαρτόδετη μορφή. Για να ξεχωρίζει η ταυτότητα της χαρτόδετης έκδοσης στη νέα εμφάνιση επελέγη άλλη προσωπογραφία του Βενιζέλου για το εξώφυλλο. Πρόκειται για τον ωραίο πίνακα του Μαρίνου Κωνσταντινίδη του έτους 1916 που βρίσκεται στη Λέσχη Φιλελευθέρων στην Αθήνα.

Η αρχική έκδοση του 2006 παρουσιάστηκε στο King's College του Πανεπιστημίου του Λονδίνου σε ειδική εκδήλωση που οργανώθηκε από το King's College και την Cretan Association of the United Kingdom, στις 7 Σεπτεμβρίου 2006, και στο St. Antony's College του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης σε εκδήλωση που οργανώθηκε από το Πρόγραμμα Σπουδών Νοτιοανατολικής Ευρώπης (SEESOX) του Κέντρου Ευρωπαϊκών Σπουδών του Κολλεγίου St. Antony's, στις 15 Μαΐου 2007.

Ας προστεθεί ότι για το βιβλίο εμφανίστηκαν μέχρι στιγμής οι εξής βιβλιοκρισίες:

Robert Holland, *The Anglo-Hellenic Review*, τχ. 35 (Άνοιξη 2007), σ. 23 ♦ Ε. Χατζηβασιλείου, *Η Καθημερινή. Τέχνες και Γράμματα*, 31 Δεκεμβρίου 2006, σ. 6 ♦ Ε. Χατζηβασιλείου, *South European Society and Politics*, τομ. 12, No 1 (Μάρτιος 2007), σ. 138-139 ♦ Χαρά Κιοσσέ, *Το Βήμα/Βιβλία*, 3 Ιουνίου 2007, σ. 8/62 ♦ *Colloquy. Alumni Quarterly*, The Graduate School of Arts and Sciences, Harvard University (Άνοιξη 2007), σ. 14-15 ♦ Richard Clogg, *The Times Literary Supplement*, τχ. 5438 (Ιούνιος 22, 2007) σ. 7 ♦ C. Iordan, *Revue des Études Sud-Est Européennes* 45 (2007), σ. 558-559 ♦ Δ.Α. Σωτηρόπουλος, *Τα Ιστορικά*, τχ. 47 (Δεκέμβριος 2007), σ. 514-517 ♦ Μ. Ευριβιάδης, *Ο Φιλελεύθερος* (Λευκωσία), 5 Αυγούστου 2007 ♦ Όθων Αναστασάκης, *The English Historical Review* CXXIII (2008), σ. 506-508 ♦ Β. Γούναρης, *Ελληνικά*, 58 (2008), σ. 155-157.

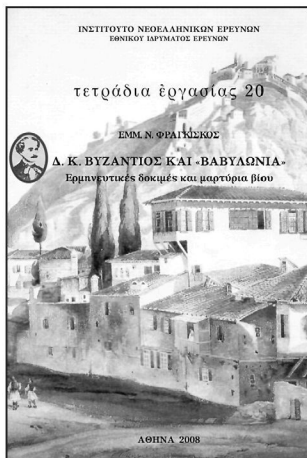

Τετράδια Εργασίας

Εμμ. Ν. Φραγκίσκος,

Δ.Κ. Βυζάντιος και "Βαβυλωνία". Ερμηνευτικές δοκιμές και μαρτύρια βίου,

Τετράδια Εργασίας 20, ΙΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2008, 116 σελ.

Στα πέντε μελετήματα του τόμου, τα οποία προλογίζει ο καθηγητής Δημήτρης Σπάθης, επιχειρείται να φωτιστούν ζητήματα που αφορούν αφενός τη διαμόρφωση του Βυζάντιου σε συγγραφέα της "Βαβυλωνίας" (1836), όπως ήταν οι επιρροές από τη θητεία του σε δικαστικούς και διοικητικούς θεσμούς κατά την Επανάσταση και τα πρώτα χρόνια του ανεξάρτητου κράτους, και αφετέρου τις συγκυρίες, πολιτικές και προσωπικές, που υποβοήθησαν την έκφραση του συγγραφικού του ταλέντου. Σκηνικά δεδομένα της κωμωδίας συνεισφέρουν στη χρονολόγηση της συγγραφής της και στον εντοπισμό των πηγών έμπνευσης ορισμένων θεμάτων που εμφανίζονται παράπλευρα με το κεντρικό θέμα της γλωσσικής ασυνεννοησίας, όπως της ιατρικής φροντίδας του λαού από ανεπισημάντες κερδοσκόπους,

ενώ άλλα, όπως του λαβωμού του Κρητικού και της γυναικείας παρουσίας σε ρόλο παρηγορητικό του άτυχου θαμώνα του ναυπλιώτικου πανδοχείου, φαίνεται να υποσημαίνουν σχέση με γεγονότα του δημόσιου και ιδιωτικού βίου του συγγραφέα. Η αρθρογραφία εξάλλου του Βυζάντιου σε έντυπα της εποχής για την προάσπιση των πνευματικών δικαιωμάτων του ως δημιουργού ή τη διάψευση δημοσιευμάτων για πολιτικό διωγμό του από την οθωμανική κυβέρνηση, αλλά και μια δημόσια επαινετική κριτική του Π. Σούτσου για την αξία του ως αγιογράφου με αφορμή έκθεση εικόνων που προορίζονταν για το ναό της Ριζαρείου Σχολής, καθώς, τέλος, ένα ιδιωτικό, δραματικού χαρακτήρα, γράμμα του στον πρωθυπουργό Ιωάννη Κωλέττη με έκκληση για συνδρομή στην ανέχιά του, αρθρώνονται ως "μαρτύρια βίου", μαρτυρίες για την ταλαιπωρημένη ζωή ενός ανθρώπου μέσα στις συνθήκες ρευστότητας, πολιτικής και οικονομικής, των επαναστατικών και κυρίως των μετεπαναστατικών χρόνων.

Βασιλική Μπόμπου-Σταμάτη,

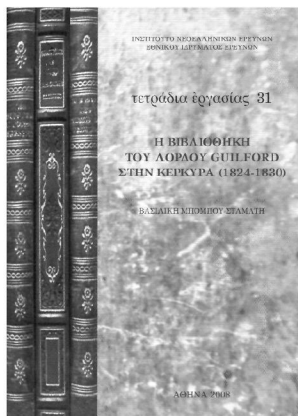
Η Βιβλιοθήκη του Λόρδου Guilford στην Κέρκυρα (1824-1830),

Τετράδια Εργασίας 31, INE/EIE, Αθήνα 2008, 128 σελ., 1 CD-Rom

● γνωστός Άγγλος φιλέλληνας Φρειδερίκος North, πέμπτος κόμης του Guilford, ιδρυτής του πρώτου ελληνικού πανεπιστημίου στην Κέρκυρα, της Ιονίου Ακαδημίας (1824), φρόντισε και για τη δημιουργία της πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης. Έτσι, γνωστός συλλέκτης βιβλίων και χειρογράφων ο ίδιος, μετέφερε σταδιακά από το Λονδίνο την πλουσιότετη βιβλιοθήκη του, με τον σκοπό να τη δωρήσει στην Ακαδημία, ενώ παράλληλα συνέχιζε να την εμπλουτίζει με νέες αγορές και προσκτήσεις.

Επειδή όμως δεν εκπληρώθηκαν από την Κυβέρνηση των Ιονίων Νήσων οι όροι που είχε διατυπώσει στη διαθήκη του λίγο πριν από τον θάνατό του και οι προϋποθέσεις γι' αυτή τη δωρεά, τη βιβλιοθήκη παρέλαβε ο κληρονόμος του, λόρδος Sheffield. Στη συνέχεια η συλλογή πουλήθηκε σε αλλεπάλληλους πλειστηριασμούς του γνωστού οίκου Evans στο Λονδίνο (1830-1835).

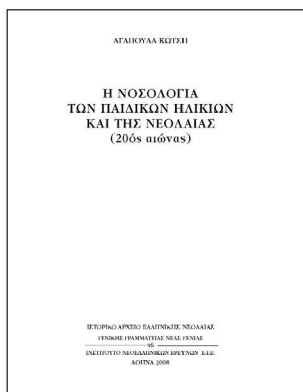
Όλοι όσοι έγραψαν ως τώρα για την ιστορία της Ιονίου Ακαδημίας επισημαίνουν ότι δεν είναι γνωστό το περιεχόμενο της βιβλιοθήκης του Guilford. Αυτό το κενό έρχεται να συμπληρώσει η παρούσα έκδοση. Δημοσιεύονται εδώ οι χειρόγραφοι, ανέκδοτοι κατάλογοι της βιβλιοθήκης που, από καλή τύχη, έχουν διασωθεί και που αποτελούν τους μοναδικούς μάρτυρες για το περιεχόμενό της. Εκτός από την καταγραφή των τίτλων (περίπου 8.000) και τα σχετικά για κάθε βιβλίο σχόλια (βιβλιογραφία, ονόματα αγοραστών κατά τις δημοπρασίες και τιμές πώλησής τους), που προσφέρονται σε ηλεκτρονική μορφή, προτάσσονται τα *Προλεγόμενα*, προϊόν έρευνας για τη ζωή και τη δράση του Guilford στην Κέρκυρα και τις προσπάθειες και τις θυσίες του για τη λειτουργία του πανεπιστημίου, που αποτέλεσε το έργο ζωής του. Επίσης, μια σειρά από άγνωστες ως τώρα πληροφορίες και στοιχεία φωτίζουν την τύχη της βιβλιοθήκης.

Αγαπούλα Κώση,

Νοσολογία των παιδικών ηλικιών και της νεολαίας (20ός αιώνας),

ΙΑΕΝ/ΓΓΝΓ, αρ. 46, ΙΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2008.

Η εξέλιξις στην παιδική και νεανική νοσηρότητα και θνησιμότητα, όπως αποτυπώνονται από την ανάλυση της χρήσης των νοσοκομειακών υπηρεσιών από τους παιδικούς και νεανικούς πληθυσμούς, κατά κατηγορία νόσου και της θνησιμότητάς τους, κατά αιτία θανάτου, στη διάρκεια του 20ού αιώνα, είναι θετικές για τη χώρα μας τόσο σε σύγκριση με τις αντίστοιχες εξελίξεις σε άλλες χώρες όσο και διαχρονικά.

Η παιδική και νεανική νοσηρότητα και θνησιμότητα βρίσκεται σε μια καθοδική πορεία σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο, αν και διατηρήθηκε υψηλή για ένα χρονικό διάστημα κατά την περίοδο αυτή,

και αφορά όλες τις επιμέρους ηλικιακές ομάδες του παιδικού και νεανικού πληθυσμού και κυρίως τις μικρές ηλικίες, οι οποίες παρουσίαζαν πολύ αυξημένα μεγέθη σε όλη την προπολεμική περίοδο. Το παρόμοιο με το σύνολο του πληθυσμού νοσολογικό πρότυπο της προπολεμικής περιόδου αντικαταστάθηκε βαθμιαία με ένα διαφοροποιημένο πρότυπο κατά τη μεταπολεμική περίοδο, τόσο σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού, όσο και μεταξύ των επιμέρους ηλικιακών ομάδων του πληθυσμού αυτού.

Οι εξελίξεις αποδίδονται σε πολλούς παράγοντες, ιατρικούς και μη, όπως αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, των δαπανών υγείας, του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού, του αριθμού των γεννήσεων σε νοσοκομείο και με την παρουσία γιατρού, στη βελτίωση της οργάνωσης των υπηρεσιών υγείας, στην πληρέστερη ανοσολογική κάλυψη, στίς εξελίξεις στη φαρμακευτική θεραπεία και στα προγράμματα πρόληψης, στην αστικοποίηση του πληθυσμού, τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, των συνθηκών στέγασης, του επιπέδου εκπαίδευσης κ.λπ., χωρίς να είναι δυνατό να προσδιορισθεί ποιοι είναι οι παράγοντες που σε κάθε χρονική περίοδο, λειτούργησαν περισσότερο καθοριστικά και διαμόρφωσαν το σύγχρονο νοσολογικό πρότυπο.

Μετά από μια μακρά περίοδο, κατά την οποία η μείωση της θνησιμότητας και η αντιμετώπιση της ασθένειας των παιδιών και των νέων ήταν το κύριο μέλημα της υγειονομικής πολιτικής, η θνησιμότητα για τις ομάδες αυτές είναι πλέον χαμηλή και σοβαρές χρόνιες παθήσεις είναι σπάνιες. Ωστόσο ένα νέο φάσμα νοσηρότητας, ψυχολογικο-κοινωνικών συνθηκών και τρόπου ζωής διαμορφώνουν ένα δυσμενές πλαίσιο για την ευ-

ημερία της ομάδας αυτής του πληθυσμού, οι δείκτες νοσηρότητας και θνησιμότητας ίσως να μην επαρκούν πλέον να απεικονίσουν την κατάσταση υγείας του παιδικού και νεανικού πληθυσμού, ενώ το νοσολογικό πρότυπο στο τέλος του 20ού αιώνα δίνει μια νέα διάσταση στην έννοια της υγείας, η οποία θα πρέπει να καλύπτει τόσο τη φυσική κατάσταση όσο και την ψυχολογική λειτουργία και τις κοινωνικές σχέσεις. Το θέμα αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς η μετάβαση από την παιδική ηλικία στην ενήλικη είναι μια περίοδος κατά την οποία μπαίνουν οι βάσεις για την κατάσταση της υγείας στη μελλοντική ζωή και η αντιμετώπιση και ο χειρισμός των προβλημάτων που αναφύονται στην περίοδο αυτή αποτελούν πρόκληση για τις κοινωνικές και υγειονομικές υπηρεσίες, για την ανάπτυξη κατάλληλων πολιτικών που θα διασφαλίσουν υγιείς πληθυσμούς στο μέλλον.

Ιωάννα Παπαθανασίου,

με τη συνεργασία των Πολίνας Ιορδανίδου, Άντας Κάπολα,

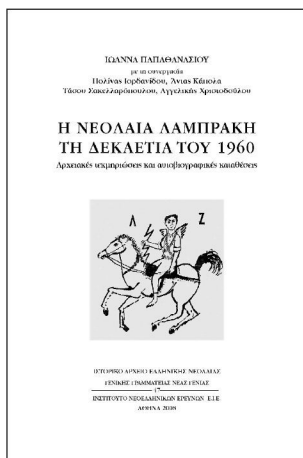
Τάσου Σακελλαρόπουλου, Αγγελικής Χριστοδούλου,

Η Νεολαία Λαμπράκη τη δεκαετία του 1960.

Αρχαιακές τεκμηριώσεις και αυτοβιογραφικές καταθέσεις.

ΙΑΕΝ/ΓΓΝΓ, αρ. 47, ΙΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2008.

Η "Δημοκρατική Νεολαία Λαμπράκη", η πλέον δυναμική συνιστώσα του νεολαιίστικου κινήματος των χρόνων 1964-1967, αυτή η οργάνωση-μύθος αλλά και ένας, πρακτικά, "αδιερεύνητος χώρος" τοποθετείται στο επίκεντρο της συγκεκριμένης προσπάθειας. Η πρωτοβουλία που αναλάβαμε, ως ομάδα, στο πλαίσιο των ερευνητικών προγραμμάτων του Ιστορικού Αρχείου της Ελληνικής Νεολαίας (ΙΑΕΝ), είχε ως στόχο τη δημιουργία μιας άρτιας υποδομής ικανής να αποτυπώσει, ευκρινώς, την ιστορική διαδρομή της ΔΝΛ. Τα αρχαιακά τεκμήρια και τα διάφορα ίχνη, που άφησε η οργάνωση στη βραχύβια ύπαρξή της, αποκαθίστανται στις χρονικές ακολουθίες τους, γίνονται προσιτά και διασταυρώνονται, για πρώτη φορά, με τις μνήμες των ηγετικών της στελεχών. Στη λογική αυτή, ο ανά χείρας τόμος πρέπει να χαρακτηριστεί εξ αρχής σαν μια έρευνα που εκβάλλει στην ίδια την έρευνα, σαν μια απόπειρα που στοχεύει πρωτίστως στην τεκμηρίωση συνδέοντάς την με την ιστορική προβληματική.

Τη σύντομη εισαγωγή που εκθέτει το σκεπτικό της έρευνας ακολουθεί ένα ιστορικό σχεδιάσμα των πολιτικών νεολαιών της Αριστεράς που κράτησαν το "νήμα της συνέχειας" από τα τέλη του εμφυλίου πολέμου μέχρι τη δικτατορία της 21ης Απριλίου 1967. Η ΔΝΛ αποκτά, στο πλαίσιο αυτό, τη θέση που της ανήκει μέσα από τη συνεχή ανάκληση του σταθερού τεκμηριωτικού πλαισίου το οποίο ακολουθεί και διαρθρώνεται σε τέσσερα μέρη: 1. Στην αναλυτική παρουσίαση του αρχείου του Κεντρικού Συμβουλίου της οργάνωσης, που απόκειται στα ΑΣΚΙ και αποτελεί τμήμα του Αρχείου της προδικτατορικής ΕΔΑ. 2. Στη συστηματική καταγραφή του συνόλου των εντύπων της και στην αποδελτίωση των σειρών του περιοδικού *Τετράδια της Δημοκρατίας* και της εφημερίδας, *Η Γενιά μας*. 3. Στις αποδελτιώσεις της εφημερίδας *Η Αυγή* σε θέματα που αφορούν τις δραστηριότητες της οργάνωσης όπως και αναφορές που σχετίζονται με τις εκτιμήσεις του κόμματος της ΕΔΑ και των πολιτικών αντιπάλων της για τη ΔΝΛ. 4. Στην παρουσίαση σύντομων αυτοβιογραφικών συνεντεύξεων με τα μέλη του Κεντρικού Συμβουλίου και της Εξελεγκτικής Επιτροπής της οργάνωσης.

Ένα εξαντλητικό χρονολόγιο για την περίοδο Ιανουάριος 1963 - Απρίλιος 1967, συμπληρώνει τις θεματικές ενότητες και, συγκροτούμενο σε τρία επίπεδα –δραστηριότητες της νεολαίας, ελληνική πολιτική σκηνή και διεθνές πολιτικό πλαίσιο– φιλοδοξεί να συστοιχίσει τα δεδομένα της εποχής και να ευκολύνει τον χρήστη. Τέλος την έκδοση συνοδεύει, ένθετος στο οπισθόφυλλό της, ψηφιακός δίσκος στον οποίο περιλαμβάνεται η αναλυτική βάση δεδομένων που συγκροτήθηκε με βάση τις εγγραφές για τους Λαμπράκηδες στην εφημερίδα *Η Αυγή*.

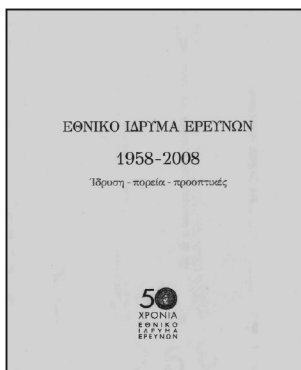
Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών 1958-2008. Ίδρυση-πορεία-προοπτικές.

Κείμενα: Δημήτριος Α. Κυριακίδης, Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης,
Σάββας Ε. Τσιλένης, Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης, Ταξιάρχης Κόλιας,
Μιλτιάδης Β. Χατζόπουλος, Ευστράτιος Ι. Καμίτσος, Νικόλαος Γ. Οικονομάκος,
Φραγκίσκος Κολίσης, Ευάγγελος Μπούμπουκας, Αργυρούλα Σιγάλα,
Ελένη Γραμματικοπούλου, Άρης Ξενάκης, Παναγιώτης Δ. Μιχαηλάρης.

Επιμέλεια: Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης,

Αθήνα 2008, 4ο, 207 σελ.

Το βιβλίο σχεδιάστηκε για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες του εορτασμού των "50 χρόνων ΕΙΕ", ισορροπώντας στοιχεία της εσωστρέφειας και του αναστοχασμού για την ίδρυση και την πορεία του, αλλά και της εξωστρέφειας και της στοιχειοθέτησης των προοπτικών του Ιδρύματος στις επόμενες δεκαετίες, όχι μόνο για τη διατήρηση της θέσης που έχει στο ερευνητικό στερέωμα της χώρας και των επιδόσεων στην επιστημονική άμιλλα, αλλά και στην ανάπτυξή του στο ανταγωνιστικό εθνικό και διεθνές ερευνητικό περιβάλλον. Η πρωτοβουλία για τον εορτασμό και την έκδοση ανήκουν στον Πρόεδρο και Διευθυντή του ΕΙΕ καθηγητή Δ. Α. Κυριακίδη, που στήριξε όλη την κοπιώδη προσπάθεια και έγραψε το πυκνό εισαγωγικό κείμενο. Ο Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης εισηγήθηκε τη δομή του βιβλίου και, ως επιμελητής του, συνεργάστηκε με όλους τους συγγραφείς, που υπογράφουν τα κείμενα, αλλά και με τα μέλη των Ινστιτούτων και των Υπηρεσιών του ΕΙΕ στην αναζήτηση όλων των στοιχείων που ήταν απαραίτητα για να φωτίσουν την πενήνταχρονη πορεία. Ο ίδιος μελέτησε και αποδεκτίωσε τα Πρακτικά του Διοικητικού Συμβουλίου και της Εκτελεστικής Επιτροπής και συγκέντρωσε τα απαραίτητα στοιχεία για τη συγγραφή του "Ιστορικού σχεδιασματος για την ίδρυση και την πορεία του ΕΙΕ" καθώς και για τη σύνταξη του "Χρονολογίου" και των πινάκων των μελών του Δ.Σ. και των Ε.Ε. Σημαντική στην όλη προσπάθεια ήταν η συνεισφορά του Αρχείου του Γιάγκου Στ. Πεσμαζόγλου, του πρώτου των ιδρυτών, που έγινε προστό χάρη στην ευγενική προθυμία της κυρίας Μιράντας Ι. Πεσμαζόγλου. Ο Σ. Ε. Τσιλένης έγραψε πρωτότυπη μελέτη για το κτήριο του ΕΙΕ, στηριγμένος στο φάκελο της μελέτης του, σε προφορικές μαρτυρίες, αλλά και μελέτη του ίδιου του κτηρίου. Οι διευθυντές των Ινστιτούτων: Νεοελληνικών Ερευνών (Π. Μ. Κιτρομηλίδης), Βυζαντινών Ερευνών (Τ. Κόλιας), Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας (Μ. Β. Χατζόπουλος), Θεωρητικής και

Φυσικής Χημείας (Ε. Ι. Καμύτσος), Οργανικής και Φαρμακευτικής Χημείας (Νίκος Γ. Οικονομάκος, 1945-2008) και Βιολογικών Ερευνών και Βιοτεχνολογίας (Φ. Κολίσης) παρουσίασαν στοιχεία για την ίδρυση και την πορεία των Ινστιτούτων τους και φώτισαν το έργο που επιτελέστηκε, αξιολογώντας τη συμβολή τους στην επιστημονική πρόοδο στο εθνικό και στο διεθνές επίπεδο, με αναφορές στους σχεδιασμούς και τις μελλοντικές τους προοπτικές. Ο Διευθυντής του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης Ε. Μπούμπουκας παρουσίασε την πορεία του ΕΚΤ από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, παράλληλα με την ανάπτυξη της επιστημονικής τεκμηρίωσης στην Ελλάδα και την ανάδειξή του σε "εθνικό φορέα οργάνωσης και διάθεσης περιεχομένου Επιστήμης και Τεχνολογίας". Με πληρότητα παρουσιάζονται στο βιβλίο οι υπηρεσίες του ΕΙΕ και το έργο τους: Διοίκηση και Γραφείο Διεθνών Σχέσεων (Α. Σιγάλα), Μορφωτικές εκδηλώσεις (Ε. Γραμματικοπούλου), Γραφείο Διαμεσολάβησης (Α. Ξενάκης), αποδεικνύοντας ότι στήριξαν διαχρονικά το ερευνητικό έργο και την ανάπτυξη του ΕΙΕ. Τη συνδικαλιστική δράση 33 χρόνων του Συλλόγου Προσωπικού παρουσίασε ο Π. Δ. Μιχαηλάρης, στηριγμένος στο αρχείο του Συλλόγου και τις συλλογικές μνήμες. Το βιβλίο διαθέτει πλούσια εικονογράφηση και είναι ορατή η προσπάθεια να καταγραφούν με πληρότητα οι κύριοι συντελεστές και το έργο του ΕΙΕ καθώς και να προβληθούν οι προοπτικές του.

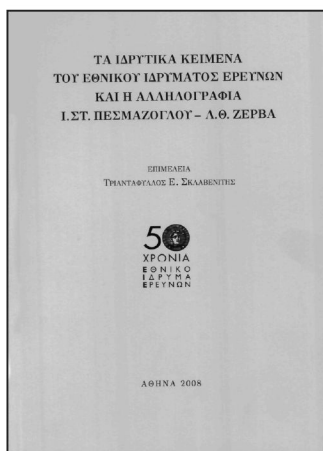

Τα ιδρυτικά κείμενα του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών και η αλληλογραφία

Ι. Στ. Πεσμαζόγλου - Λ. Θ. Ζέρβα,

Επιμέλεια: Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης,

Αθήνα 2008, 8ο, 167 σελ.

Το βιβλίο, κατά ένα τρόπο, συμπληρώνει το μεγάλο επετειακό βιβλίο των 50 χρόνων του ΕΙΕ, καθώς περιέχει συγκεντρωμένα τα ιδρυτικά κείμενα (τον Οργανισμό-Καταστατικό, τον Κανονισμό Ενισχύσεως Ερευνών και τον Κανονισμό του) καθώς και τους καταλόγους των πρώτων μελών του Δ.Σ. και της Ε.Ε. και τους πίνακες των πρώτων είκοσι γνωμοδοτικών επιτροπών κατά επιστημονικό κλάδο. Ένα κείμενο του 1957 ή 1958, εισήγηση για την εκδήλωση βασιλικής πρωτοβουλίας για την οργάνωση επιστημονικών ερευνών, που αποδίδεται βάσιμα στον Κ. Θ. Δημαρά, φωτίζει τις δυνατότητες, διαγράφει τις προοπτικές και υποβάλλει βηματισμούς και οργανωτικά σχήματα για να

ιδρυθεί ένας ερευνητικός φορέας, που θα εξυπηρετούσε την πρόοδο του τόπου. Πλουσιότερη σε πληροφορίες για τους αναβαθμούς της ίδρυσης αλλά και των στοχαστικών προσαρμογών και διαδοχικών προσεγγίσεων, που απαιτήθηκαν, για την ολοκλήρωση της φυσιογνωμίας του Ιδρύματος και του οργανισμού του σχήματος, είναι η αλληλογραφία του Γιάγκου Πεσμαζόγλου με τον Λεωνίδα Ζέρβα, φιλοξενούμενο ερευνητή το ακαδημαϊκό έτος 1957-1958 στις ΗΠΑ: Στις είκοσι επιστολές, από τον Μάρτιο ως τον Ιούλιο του 1958, περιγράφονται τα βήματα που χρειάστηκαν για να μετακινηθούν οι σκοποί και οι προοπτικές του ΕΙΕ από την έρευνα-μοχλό της εγχώριας ανάπτυξης, του πρώτου σχεδιασμού, στην έρευνα-συμβολή στο διεθνές μέτωπο της επιστήμης. Από την εφαρμοσμένη στη βασική έρευνα των ορίων, στην έρευνα αιχμής. Τα κείμενα προέρχονται από το αρχείο Ι. Στ. Πεσμαζόγλου και παραχωρήθηκαν ευγενικά για τη μελέτη και έκδοση από την κυρία Μιράντα Ι. Πεσμαζόγλου στον επιμελητή του βιβλίου. Ένα βιβλίο, που οφείλεται στην πρωτοβουλία του Προέδρου και Διευθυντή του ΕΙΕ, καθηγητή Δ. Α. Κυριακίδη, ο οποίος και το προλογίζει. Με την κυκλοφορία του ολοκληρώθηκε ο εορτασμός των 50 χρόνων του ΕΙΕ.

